

עוד ניצחון כזה...

במשך 78 הימים, שבהם הרסו מטוסי נאט"ו גשרים, שדות תעופה ובתי-זיקוק בסרביה, וחיפשו לשווא - מגובה של שלושה ק"מ - טנקים יוגוסלביים חבויים בין גבעות קוסובו, נטבחו באין מפריע לפחות 10,000 גברים נשים וילדים אלבנים. מעשי הטבח ההמוניים, האונס, הביזה והשריפות נמשכו עד שלא היה כבר כמעט מה לשרוף או לטבוח בכפרים ובשכונות של האלבנים. רק אז הודיע נשיא יוגוסלביה, מילושביץ', שהוא נכנע

רון בן-ישי

כזכור החליטו הנשיא קלינטון וראשי נאט"ו האחרים במארס 1999 לפתוח בהפצצות, אחרי שמילושביץ' סירב להסכים בשחות רמבויה לכניסת כוחות נאט"ו לחבל קוסובו. האמריקנים והאירופים עמדו על דרישה זו בטענה שרק כוח של נאט"ו יוכל להגן על הרוב האלבני מפני הטיהור האתני שעמדו לבצע בו המיליציות והמשטרה של המיעוט הסרבי בחיפוי הצבא הסרבי. אבל באותם 78 ימים, שבהם הרסו מטוסי נאט"ו גשרים, שדות תעופה ובתי-זיקוק בסרביה, וחיפשו לשווא - מגובה של שלושה ק"מ - טנקים יוגוסלביים חבויים בין גבעות קוסובו, נטבחו באין מפריע לפחות 10,000 גברים נשים וילדים אלבנים. מי שהעמיד אותם בקבוצות וירה בהם היו "הבחורים של פרנקי", אנשיו של ראש שירותי הביטחון הסרביים, פרנקי שימטוביץ', ואנשי המיליציות הסרביות המקומיות. ראיתי את אנשי המיליציות האלה נעים בתוך כפר אלבני ליד העיירה פודויבו בעיצומה של אחת ההפצצות ביום הראשון לבואי לקוסובו. ראיתי אותם פעם נוספת בפעולה, אחרי שנפצתי, בעיירה אורושבץ. גם אז

כשסלובודן מילושביץ' הסכים להוציא את צבאו מקוסובו, נדמה היה שנאט"ו קצרה הישג צבאי ומדיני חסר תקדים. בפעם הראשונה בהיסטוריה הצבאית הושג ניצחון במלחמה אך ורק באמצעות הפצצות מן האוויר, ובלי שאפילו טייס או חייל אחד משורות בעלות הברית נפל בקרב. אבל כשכוחות נאט"ו נכנסו לחבל קוסובו, התבררה להם האמת המרה: נאט"ו נכשלה כישלון חרוץ בהשגת המטרה העיקרית שלשמה יצאה למלחמה נגד סרביה. מבצע ההפצצות המזהיר - "כוח הבריתי" - לא הצליח למנוע אפילו את מותו של ילד אלבני אחד מידי המיליציות הסרביות. להפך: הוא רק האיצ בפורעים למהר לבצע את זממם וגרם לחצי מיליון אלבנים לברוח בבהלה גם מאימת הסרבים וגם מאימת הפצצות שנחתו על הכוחות הסרביים, שהתמקמו ליד כפריהם.

פרשן לענייני ביטחון
בידיעות אחרונות

בתמונה למעלה: המטה הראשי של המשטרה הסרבית בבלגרד לאחר שהופצץ בטילי שיוט. צילום: רון בן-ישי

גם הרוב בעם הסרבי, המתעב את מילושביץ' ורוצה בנפילתו, עדיין אינו מוכן לנקוף כרגע אצבע פוליטית כדי להשיג יעד זה. במידה רבה כדי לא לגרום נחת לקלינטון.

מעובדות אלה עולה שמערכה אווירית – מוצלחת ככל שתהיה – והפעלה מסיבית של אש מדויקת אין בכוחן להפסיק את פעולתם של כוחות בלתי סדירים ולמנוע בעדם לגרום סבל לאוכלוסייה אזרחית חסרת מגן. למסקנה זו יש חשיבות לגבינו בהקשר הלבנוני.

תפיסת הביטחון החדשה של ברק מבוססת על ההנחה שאחרי הנסיגה תוכל ישראל להבטיח את ביטחונם ואת שלוותם של יישובי הצפון באמצעות הרתעה אסטרטגית: על כל פגיעה ביישובי הצפון ובאזרחים תגיב ישראל במכות

כואבות, מסיביות על התשתית האזרחית בלבנון. הקהילה הבינלאומית תקבל זאת בהבנה כאקט של הגנה עצמית, ולכן לסורים ולממשלת לבנון – שאינם מעוניינים בהרס מוחלט של לבנון – לא תהיה ברירה אלא לרסן את החיזבאללה וגורמי כוח אחרים, העלולים לחדש את פעילותם נגד חיילי צה"ל והיישובים שעל גבול הצפון.

אבל בישראל צריכים סוף-סוף להבין שלבנון אינה קוסובו. מילושביץ' נאלץ להיכנע בעיקר מפני שהפצצות נאט"ו סיכנו את יציבות משטרו ואת שליטתו בארצו. אולם הלבנונים אינם אדונים לעצמם כמו אזרחי סרביה. הם חסרי אוניס נגד הכובש הסורי השולט בארצם, וממשלתם אינה יכולה לרסן את החיזבאללה בלי אישור מדמשק.

חוץ מזה סביר להניח שהקהילה הבינלאומית לא תיתן לנו את הזמן הדרוש למלחמת התשה אווירית כמו זו שניהלה נאט"ו נגד מילושביץ'. סרביה הוכיחה שאפילו הרס שיטתי של התשתית האזרחית של המדינה הנותנת חסות לכוחות

חגו מטוסי נאט"ו למעלה, אך אנשי המיליציות אפילו לא טרחו להסתתר.

מעשי הטבח ההמוניים, האונס, הביזה והשריפות נמשכו עד שלא היה כבר כמעט מה לשרוף או לטבוח בכפרים ובשכונות של האלבנים. מי שיכול היה – ברח למקדוניה ולאבניה, ואת הנשארים בחיים אספו למכלאות. אולי כדי שישמשו מגן חי,

אם וכאשר תחליט נאט"ו לפלוש לחבל באמצעות כוחות יבשה. רק כשמילושביץ' ואנשיו סיימו את מבצע הנקם שלהם וסגרו את חשבון הדמים ההיסטורי שלהם עם האלבנים, הודיע נשיא יוגוסלביה שהוא נכנע. לנו בישראל, כמו לעולם המערבי בכלל, קשה להבין את ההיגיון הזה, אבל בלבקן חוקים משלו, ולמי שדרושה עדיין הוכחה,

כדאי שיעקוב אחרי ההתנגשויות ביו האלבנים לסרבים, הנמשכות בקוסובו גם היום – מתחת לאפס של חיילי האו"ם, המנסים, לשווא, להשכן שלום בחבל. אלפי פליטים אלבנים שנסו בזמן הקרבות עדיין לא שבו לבתיהם, ונוספו עליהם אלפי פליטים סרבים שנסו מאימת האלבנים.

פטרול של חיילי נאט"ו על גבול מקדוניה-קוסובו בעיצומה של מתקפת ההפצצות על יוגוסלביה. צילום: "אי-אס-אי-מי"

הייתה רק דרך אחת שבה יכלה – אולי – נאט"ו למנוע את הקטסטרופה ההומניטרית בקוסובו: מייד עם כישלון השיחות ברמבויה היה עליה לצבור במהירות כוח קרקעי גדול במקדוניה ובאלבניה ולאיים באמצעותו בפלישה קרקעית. רק אחר כך צריכה הייתה הברית להתחיל בהפצצות. אז אולי היו מילושביץ', "פרנקי" ואנשיהם חושבים פעמיים לפני שהיו יוצאים למסע הרצח והנקם.

אבל קלינטון, שרדר ומיטראן החליטו משיקולים פוליטיים לנהל מלחמה דה-לוקס מהאוויר, ואת המחיר שילמו בחייהם אלפי אלבנים וסרבים חפים מפשע. יתרה מזאת: הפצצות נאט"ו איחדו את העם הסרבי מאחורי מילושביץ', וגם עתה, יותר משנה לאחר תבוסתו בקוסובו, הוא נותר נשיא יוגוסלביה.

מפקדה צבאית בבלגרד שנחרבה בהפצצות. צילום: רון בן-ישי

ט"ז 72 יוגוסלבי נסוג מקוסובו לאחר הפסקת האש. צילום: אי-אס-אי-פי

של מטוסי ביון, תדלוק ותובלה וגיחות פטרול, שנועדו להגן על ספינות הקרב של בעלות הברית, ששיטו בים האדריאטי, וגיחות לחילוץ טייסים, שמטוסייהם נפלו בשטח יוגוסלביה. בכל המבצע האווירי האדיר הזה מול צבא סרבי מצויד היטב הופלו רק שני מטוסי קרב אמריקניים מאש נ"מ יוגוסלבית. כמה כלי טיס אחרים נחתו נחיתות אונס או התרסקו בגלל תקלות מכניות ותאונות אימונים.

הנתון שבו התגאו דוברי הפנטגון יותר מכול מייד לאחר שהסתיים המבצע האווירי הוא שמתוך כ-20 אלף הפצצות, שהוטלו מגובה רב במהלך המבצע, 99.6% פגעו במטרותיהן. גם טילי השיט – טוענים בושינגטון – השיגו שיעורי פגיעה דומים. הפתיעו לטובה פצצות האוויר הזולות, יחסית, (20 אלף דולר ליחידה) מדגם JDAM, שמנגנון

הניווט הלווייני שלהן איפשר לפגוע באמצעותן במטרות קטנות, בלי שהטייס והמטוס ייאלצו להנמיך לגובה שיסכן אותם. מנגנוני ההנחיה הלווייניים הם אכן פריצת דרך, ששיפרה גם את דיוקם ואת יעילותם של טילי השיט. אולם כדי שאפשר יהיה להשתמש במנגנונים אלה, דרוש מודיעין מדויק וטוב – וזה לא היה בידי נאט"ו.

אפילו הגנרלים של נאט"ו נאלצו להודות בפומבי שהם נדהמו לראות את אלפי הטנקים, הנגמ"שים, המשאיות עמוסות החיילים,

הטילים נגד מטוסים והתותחים של הצבא הסרבי יוצאים משטח קוסובו כשהם שלמים וכשירים לפעולה. רוב הצבא הסרבי שהיה באיזור הלחימה כלל לא נפגע.

אולם מתברר שהפיאסקו אף גדול ממה שחשבו. בסוף מארס 2000 השלים הפנטגון דו"ח יסודי על תוצאות המתקפה האווירית

בקוסובו. צוות של 30 מומחים ערך סיוורם מקיפים בשטחים שהופצצו וסיכם את מסקנותיו בדו"ח סודי, שחלקים ממנו פורסמו בשבועון החדשות "ניוזוויק". הדו"ח, שהפנטגון ניסה – לשווא – לקבור, הפריך לחלוטין את טענות נאט"ו בדבר הפגיעות הקשות שספג, כביכול, הצבא הסרבי במהלך ההפצצות. התברר כי רק 14 טנקים סרביים הושמדו – ולא 120 כפי שדווח; שנפגעו רק 20 קני ארטילריה – ולא 450 כפי שפורסם רשמית על-ידי מטה נאט"ו; שהושמדו רק 18 נגמ"שים – ולא 220 כפי שנטען לפני שנה. עוד נקבע, שמתוך 744 "פגיעות מאושרות" שעליהן דיווחו טייסי נאט"ו – נמצאו בשטח הוכחות רק ל-58 פגיעות.

אחת הסיבות לשיעורי הפגיעה הנמוכים של טייסי נאט"ו הייתה ההוראה שקיבלו להפציץ מגובה רב, כדי שלא יהיו חשופים לאש הנ"מ הסרבית. מטוסי נאט"ו אומנם הצליחו לשתק חלק ניכר ממערך ההגנה האווירית הסרבית ולהוציא מכלל פעולה חצי מחיל האוויר הסרבי, אבל מה שנשאר הספיק כדי לגרום

בלתי סדירים – אין בכוחו להביא לתוצאות מיידיות. מה גם שבמקרה של ישראל ברור לגמרי שאיש בעולם לא יתיר לנו להפציץ במשך 78 יום ברציפות. איש גם לא ירשה לנו להסתפק ב"אופס, טעינו, מצטערים", כאשר אחת הפצצות תסטה ממסלולה ותחריב בית-חולים בביירות.

לכן הפצצת תשתיות בלבנון עלולה לאבד מהר מאוד את האפקט המרתיע שלה. ככל שנהרוס יותר, כך יהיה ללבנונים ולסורים פחות מה לאבד, והם יתחסנו. גם בשנות ה-70 פעלו נגד תשתיות

בלבנון, וזה הועיל כמו כוסות רוח למת. מכאן שהדרך היחידה לקיים הרתעה אסטרטגית אפקטיבית היא לאיים בצורה ברורה על האינטרסים הכלכליים והצבאיים של הסורים בלבנון, ואם יהיה צורך – לממש את האיום.

השאלה אם השקעה של מיליארדי דולרים בכוח אווירי גדול ובפיתוח חימוש אווירי מונחה מדויק מצדיקה את עצמה מעסיקה לא רק את הגנרלים האמריקנים והאירופים, אלא גם את אלופי המטכ"ל הישראלי. לכן עוד במהלך המערכה האווירית בקוסובו הזדרז מפקד חיל האוויר דאז, אלוף איתן בן-אליהו, לערוך ביקור נימוסין והתעדכנות אצל כמה מעמיתיו שהיו שותפים לתכנון ולביצוע של המערכה האווירית נגד סרביה. הוא חזר עם מסקנה חד-משמעית: הטכנולוגיה ושיטות הפעולה האוויריות החדשות הגיעו היום לבשלות כזאת, שניתן באמצעותן לתת מענה טוב למרבית האיומים שבפניהם ניצבת מדינת ישראל. צריך רק להשקיע.

הנתונים שהציגו מפקדי נאט"ו במסיבות העיתונאים שערכו לרגל סיום מבצע "כוח הברית" תמכו לכאורה בטענה זו: למרות הכשלים שהיו בתכנון הראשוני ולמרות הקשיים שהיו בתיאום בין חילות האוויר השונים ביצעו מטוסי נאט"ו במהלך 78 ימי המבצע יותר מ-36 אלף גיחות (טיסות משימה) מכל הסוגים. מתוכן היו כ-10,000 גיחות הפצצה. (השאר היו גיחות

עמוקות, שהוסתרו באמצעות גנות מעץ, שעליהם פוזרו שכבות עבות של עפר ושל צמחייה. בדרך זו סוכל גילוי הנגמ"שים, הטנקים והתותחים באמצעות המכשור התרמי והאלקטרומגנטי שנשאו המטוסים, המל"טים ולווייני המודיעין של ארה"ב. אבל הדמייים היו רק חלק ממערך ההטעיה. את האמצעים הנוספים – הפשוטים להדהים – שהפעילו הסרבים ראיתי כשסיירתי תוך כדי הקרבות בסרביה ולאחר מכן בקוסובו עצמה. למשל, חבילות קש

גשרים שנאט"ו הרסה ביוגוסלביה. צילומים: רון ברישי

למטה נאט"ו להורות לטייסים שלא לרדת מתחת לגובה של 5,000 רגל. בגובה כזה קשה להבדיל בין מטרת דמה למטרה אמיתית. אחת ההוכחות לכך שהכוח האווירי של נאט"ו לא הצליח לשתק את מערך ההגנה האווירית של סרביה הייתה העובדה, שכל אימת שמטוסי בעלות הברית התקרבו לשטח סרביה, ייללו הסירנות של ההגנה האווירית כדי להזהיר את האוכלוסייה. מקצת ההתרעה ניתנה על-ידי תצפיות קרקעיות מאוישות, אבל חלק ניכר ניתן על-ידי מכ"מים, שנאט"ו לא הצליחה להשמיד. מערכת המכ"מים הסרבית המשיכה לספק התרעות עד סוף המלחמה.

האמצעים המתוחכמים של נאט"ו לאיסוף מודיעין היו חסרי אונים מול השיטות והאמצעים להסתרה ולהסוואה שהפעילו הסרבים. אלה היו פשוטים מאוד, אך יעילים ביותר. הגנרלים של מילושביץ' הציגו אחרי המלחמה את הדמייים שבהם השתמשו כדי להטעות את הטייסים האירופיים והאמריקניים:

טנקים מעץ ומקרטון, תותחים מצינורות השקיה, תותחים נגד מטוסים ממקלות. את הכלים האמיתיים הסתירו בתוך מחפורות

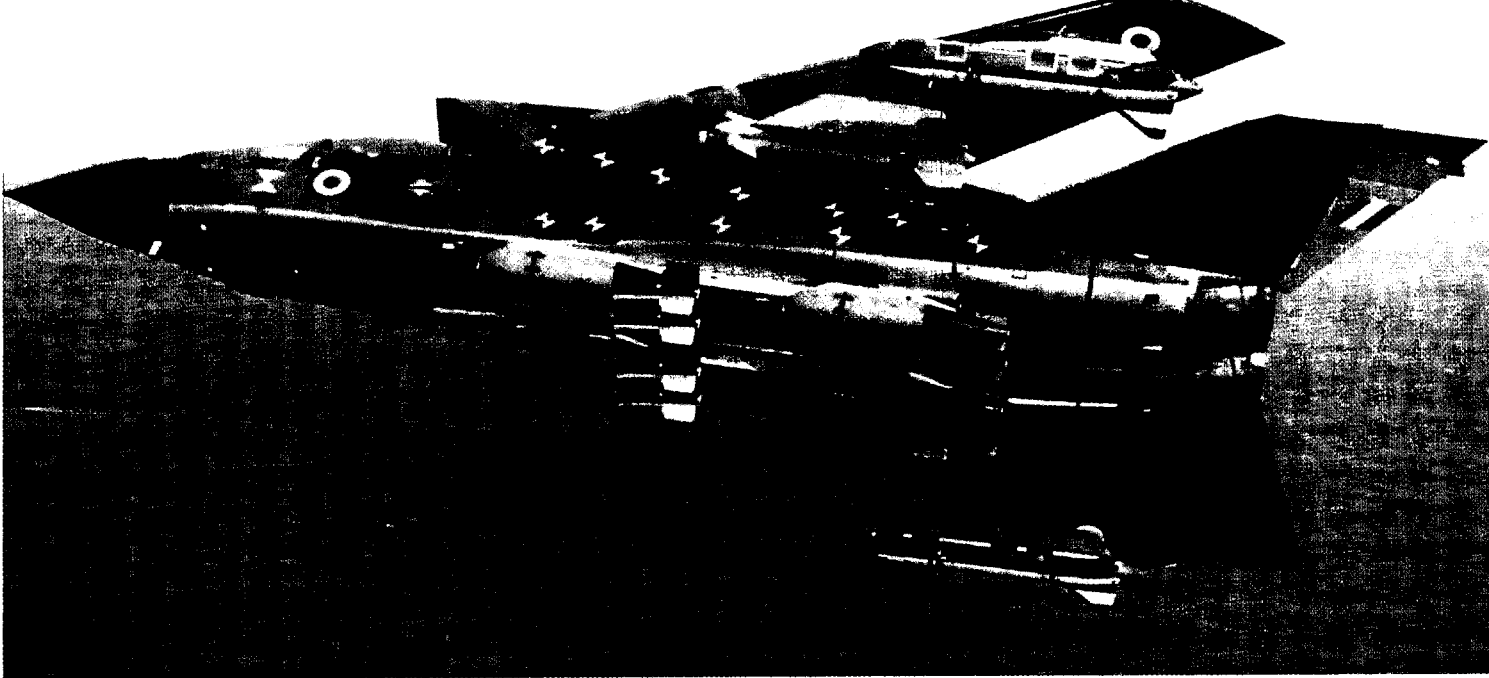
וצמיגי מכוניות הונחו בצפיפות על כל הגשרים והמחלפים העיקריים. ברגע שהתקרבו מטוסים או טילי שיוט של נאט"ו למרחב האווירי הסרבי, הוצתו החומרים האלה והעלו ענן עשן סמיך, שהקשה על טילי השיוט ועל הפצצות מונחות הלייזר או האלקטר-אופטיות להתביית על מטרותיהם. העשן הסמיך גם עיוור את הטייסים והטעה אותם לחשוב שהגשר או המחלף כבר נפגעו.

הסרבים גם פרסו יריעות של פלסטיק שחור ליד גשרים, כדי שייצגו – כביכול – כבישים עוקפים שנשללו ליד הגשרים שנפגעו. הדרכים העוקפות האמיתיות הוסוו באמצעות צמחייה. מטוסי נאט"ו תקפו ברוב המקרים את יריעות הפלסטיק. את הפגיעות ביריעות השחורות האלה ראיתי במו עיניי במספר מקומות.

המטרות שמפקדי נאט"ו כה התגאו בהשמדתן היו ברובן המכריע יעדים נייחים, כגון גשרים, מחנות צבא, מחסני ציוד ודלק, תחנות כוח, בתי זיקוק ומפקדות. בהעדר מודיעין מדויק הותקפו

רכב נ"מ משוריין יוגוסלבי נושא תותחים בקוטר 30 מ"מ בעת הנסיגה מקוסובו. צילום: אי"פ"י

מפציץ "טורנאדו" איטלקי הנושא 8 פצצות ושני טילי אוויר-אוויר מדגם "סיידוויןדר"

באמצעות פגיעות מדויקות במשגרים ובאתרים שבהם מאוחסנים הטילים והמשגרים.

היכולת של חיל האוויר הישראלי להגיע בדיוק רב בלי להתגלות ולתקוף במרחקים של אלפי קילומטרים מהבית אינה דבר חדש. היא הייתה קיימת כבר לפני 14 שנה, כשחיל האוויר תקף את מפקדות אש"ף בטוניס. היום השתפרה עוד יותר יכולתו של חיל האוויר הישראלי לפגוע בתשתיות אזרחיות במרחק של אלפי קילומטרים מהבית. יכולת זו דומה עקרונית לזו שהפגין חיל האוויר האמריקני ביוגוסלביה. ההבדל הוא בכושר הנשיאה. בתחום זה נופל חיל האוויר הישראלי הקטן בהרבה מחיל האוויר האמריקני הגדול והעשיר. לכן מספר הגיחות שיידרשו לחיל האוויר כדי לפגוע אנושות בתשתית הנפט באיראן גדול בהרבה ממספר הגיחות שהיו נדרשות לאמריקנים, אילו היו יוצאים לבצע משימה כזאת ממקום כלשהו, שהמרחק שלו מאיראן גדול כמו המרחק של ישראל מאיראן. ואסור לשכוח: ככל שגדל מספר הגיחות, גדל גם הסיכון.

אבל זה לא העיקר. הבעיה האמיתית תהיה לפגוע במשגרים הניידים ובאתרי האחסנה של הטילים. את המשגרים אפשר להסתיר בלי קושי לפני השיגור ומייד אחריו בתוך מנהרה חפורה בצלע הר או אפילו מתחת למחלף גדול בכביש רב מסלולי. צריך לזכור שבמלחמת המפרץ, לפני כתשע שנים, נכשלו כליל האמריקנים והבריטים בניסיונותיהם לפגוע בטילי ה"אל-חוסין" ובמשגריהם. כישלון דומה נחל גם כוחות האוויר של נאט"ו במלחמת קוסובו. הכישלון הזה נגרם בעיקר בגלל חוסר היכולת של נאט"ו לאסוף ולעבד מודיעין מדויק בזמן אמיתי, בגלל העדר תיאום וקשר ישיר בין גורמי איסוף המודיעין לבין מטוסי הקרב שבאו ממרחקים ובגלל טכסיסי ההונאה, ההסתרה וההטעה הפשוטים – אך היעילים – שנקטו הכוחות הסרביים.

החימוש האווירי שבידי ישראל הוא טוב ומדויק כמו זה שהיה מורכב על מטוסי נאט"ו. השאלה היא אם חיל האוויר הישראלי

מטרות אלה – ברובן הגדול – שוב ושוב, גם אחרי שכבר היו הרוסות לחלוטין.

מפקדי נאט"ו טוענים כיום שהתקפות האוויר היו בכל זאת יעילות, שכן הן מנעו מהשריון הסרבי לצאת ממקומות המסתור שלו ולהילחם. אבל האמת היא, שלשריון הסרבי לא היה שום צורך להילחם. הטנקים ממילא לא היו יעילים נגד המחתרת האלבנית ונשמרו רק למקרה של מתקפה קרקעית של נאט"ו – אילו זו אכן הייתה יוצאת אל הפועל בסופו של דבר.

גורם נוסף שמולו הייתה נאט"ו חסרת אונים כמעט לחלוטין הוא מזג האוויר. כל אימת שהשמיים התכסו בעננים, הוגבלה עד למינימום פעילותם של מטוסי נאט"ו, והסרבים יכלו לצאת ממחפורותיהם ולהעביר כוחות ממקום למקום. מומחים ללוחמה אווירית אומרים כי לבעיה זו יש פתרון טכני: הדמיה מכ"מית סינתטית, המאפשרת לאסוף מודיעין ולתקוף מטרות גם בעת מזג אוויר גרוע. אבל בידי נאט"ו לא היו, כנראה, אמצעים אלה בכמות הדרושה, או שהיו בידה אמצעים אלה, אך הם לא הופעלו כראוי.

חיל האוויר הישראלי חייב להידרש לנושאים אלה במהירות, אם יש בכוונתו למצוא מענה התקפי טוב לאיום של טילי קרקע-קרקע.

בתוך כשנה יהיו בידי איראן – ובעתיד הקצת יותר רחוק גם בידי עיראק ואולי אף לוב – טילים בליסטיים, שהטווח שלהם עולה על 1,300 ק"מ. לצורך הדיון נניח שטילים אלה חמושים רק בראשי נפץ קונוונציונליים. בתנאים אלה המענה שמכינה להם ישראל בנוי משני מרכיבים עיקריים:

1. הרתעה. שליטי איראן – למשל – יחשבו פעמיים לפני שישגרו טילים לעבר מדינת ישראל, אם יידעו שבתגובה עשוי חיל האוויר הישראלי להרוס את תחנות הכוח המרכזיות ואת הכורים הגרעיניים של איראן.
2. הגנה התקפית, כלומר מניעת שיגורם של הטילים הבליסטיים

טובות בהרבה מכל מה שניתן היה להשיג בשיטות אחרות. אם נמשיך בקו הזה גם בימים הקשים שעוד עלולים לבוא ביחסינו עם הפלשתינים, נוכל כנראה להגיע לפשרה טריטוריאלית ביהודה, שומרון ועזה ולהשיג הפרדה בינינו לבין הפלשתינים – בברכת הקהילה הבינלאומית. העובדה שכוחות הביטחון של ישראל נמנעו מהרג סיטוני של פלשתינים גם מנעה יצירת "חשבון דמים בלקני" אינסופי בינינו לביןם. רוב המומחים בעולם חוששים שמלחמת קוסובו ומלחמת המפרץ המחישו לרודנים בעולם השלישי שקצרה ידם מלהתמודד עם מכונת המלחמה האמריקנית, וכי הדרך היחידה הפתוחה בפניהם להתמודד עם ארה"ב בפרט ועם מדינות מערביות בכלל היא באמצעות הצטיידות בטילים ארוכי טווח ובנשק לא קונונציונלי. זו הסיבה שארה"ב עושה בימים אלה מאמצים דיפלומטיים גדולים להשיג אישור רוסי להקמת מערך חדיש של טילים נגד טילים. הקמתו של מערך כזה נוגדת הסכמים שעליהם חתומות ארה"ב ורוסיה, והאמריקנים מנסים לשכנע את הרוסים לוותר להם בסוגיה זו, שכן המערך אינו מיועד נגדם אלא נגד מדינות "מטרופות" כצפון-קוריאה, עיראק, איראן ולוב.

מחבר המאמר, רון בן-ישי, לאחר שנפצע מירי צלף

מסוגל לגלות בזמן מטרות קטנות וחמקמקות, הנמצאות במרחקים; האם הוא מסוגל להזניק לעברן כוח משימה אווירי בתוך חלון הזמן המצומצם שבו הן חשופות לפגיעה; והאם הוא יכול לתאם בהצלחה את פעולותיו של הכוח התוקף במרחקים יחד עם פעולותיהם של הגורמים המסייעים לו ומגוננים עליו בזמן שהוא מבצע את המשימה. התוצאות שהושגו עד עתה הן בהחלט מעודדות, אולם אינן מספיקות כדי שצה"ל יוכל להצהיר שיש בידו מענה אווירי טוב לאיום ארוך הטווח.

מסקנות

1. החימוש האווירי הקיים היום מאפשר אולי להשיג ניצחון צבאי באמצעות הפצצות בלבד – אבל רק בתנאי שעומדים לרשותו אמצעי איסוף, המסוגלים לספק לו מודיעין מדויק בזמן אמיתי.
2. להפעלת כוח אווירי בצורה מוצלחת נגד מטרות צבאיות נחוצים מלבד מודיעין מטרות מדויק ועדכני גם יכולות לפעול בכל מזג אוויר ואמצעים לסגירת מעגלים קצרים בין האמצעים לאיסוף מודיעין לבין המטוסים שפועלים בשטח.
3. לקח נוסף מקוסובו, שיש לו השלכה ישירה עלינו שייך לתחום הלחימה בטרור. הסיבה הישירה להתלקחותה של חבית אבק השריפה האתני בקוסובו הייתה הטרור האלבני, שגבר מאוד בשנה שקדמה לפרוץ המלחמה. כ-150 שוטרים ועשרות כפריים סרבים נהרגו בידי המחתרת האלבנית כמו גם אלבנים שהתנגדו לדרישה להיפרד מיוגוסלביה. מילושביץ' ואנשיו ניסו לפתור את הבעיה בשיטת ה"זבנג וגמרנו". לא היה בכוונתם לבצע טיהור אתני כדי להשתלט על השטח – כפי שנעשה בבוסניה – אלא בניסיון לגבות מחיר דמים כבד מהאוכלוסייה האלבנית כולה (שהיא הרוב בקוסובו) כדי שתלחץ על אנשי המחתרת להפסיק את פיגועי הטרור. במקום לנסות ללכוד מבוקשים חברי המחתרת ולעוצרם החליטו מילושביץ' ואנשיו להרוג ללא אבחנה כל מי שנחשד על ידם ולענש סביבתית את בני משפחותיהם ואת כפריהם. את העבודה הבזויה – מעשי הטבח, הביזה והאונס – הם הפקידו בידי אורחים סרבים חמושים תושבי קוסובו, שפעלו בחסות המשטרה המקומית. את המלחמה בגרילה האלבנית הם השאירו ליחידות הרגלים של הצבא הסרבי. עובדות אלה הן שקוממו את הקהילה הבינלאומית על סרביה והביאו לכך שמילושביץ' איבד את קוסובו. למעשה ניסה מילושביץ' לבצע את מה שגורמים בימין הקיצוני בישראל דרשו מהממשלה לבצע עם תחילת האינתיפאדה ולאחר מכן בזמן של גל פיגועי ההתאבדות. למרבה השכל והמזל לא התפתחה שום ממשלה בישראל לנקוט את השיטה הסרבית של הפעלת טרור נגדי באמצעות התושבים המקומיים. ממשלות ישראל העדיפו לצמצם את הטרור לרמה נסבלת, כשהמלחמה מתבצעת על-ידי כוחות סדירים במסגרת החוק. השילוב של מודיעין מדויק שאסף השבי"כ עם שיטות לחימה התקפיות נקודתיות ועם מיגון כלי רכב ויישובים בשטחים הניב תוצאות